

Наградата за стопанската свобода

Ричард Ран¹,

Публикувано на 17 октомври 2005 г. в *“The Washington Times”*

Ако трябваше да съставите списък от десет свободи, които са важни за вас, от най-важната към по-малко важните, как бихте ги подредили? Можете да зададете същия въпрос на семейството или приятелите си и очаквам, че списъците и приоритетите ще са твърде различни.

Онези, които работят в медиите, вероятно ще сложат свободата на пресата сред първите места. Либертарианците, занимаващи се с гражданското общество, вероятно ще сложат в списъка си правото на мирно събиране, ограничаването на само инкриминирането и на необоснованото претърсване и конфискация. Ловците сигурно ще оценят високо правото да носиш оръжие, докато обитателите на градовете може изобщо да не го включат.

Повечето хора вероятно ще поставят в списъка на десетте най-важни свободи свободното слово и религията. Либертарианците-икономисти е възможно да включат в списъка си правото на сигурна частна собственост или на справедлива компенсация при отнемането на собствеността за публични цели.

Хората, поради своята същност, имат различни предпочитания за свободата, което е добре. Все пак голяма част от публикациите в пресата са насочени към “артистичната свобода”, като правото на публично изобразяване на порнография, или правото да се изобразява изкуство, което злепоставя религиите на останалите хора. Това са интересни дебати, които никога няма да бъдат напълно решени. От друга страна, много хора от медиите и останалите бърбивци изглежда не проявяват голям интерес към стопанската свобода, която влияе силно на всички нас и особено на най-бедните по света.

Годишният доклад “Стопанската свобода по света: 2005” беше публикуван наскоро от канадския институт “Fraser”. През последното десетилетие този доклад е съставен под авторството на професорите Джеймс Гуортни и Робърт Лоусън със съдействието на 67 организации от целия свят, занимаващи се с обществена политика, сред които е и институтът “Cato” в Съединените щати. (Фондация “Heritage” и “Wall Street Journal” също публикуват отличен ежегоден индекс на стопанската свобода, като използват различна методология, въпреки че достигат до подобни изводи.) Този нов доклад е важен, тъй като дава нови емпирични доказателства за важността на стопанската свобода за индивидуалното благосъстояние и възможности.

Изводите от доклада включват следното: “Страните с по-голяма стопанска свобода са със значително по-високи доходи на човек от населението и по-високи темпове на икономически растеж”. Тези заключения показват, че стопанската свобода не само е желана от някаква философска гледна точка, но също така е необходимо и абсолютно благо. В страните, в които се придвижват от по-малка стопанска свобода към по-голяма, благосъстоянието на гражданите се повишава много по-бързо отколкото при по-ограничителните режими.

“Очакваната продължителност на живота е повече от 25 години по-голяма в страните с най-голяма стопанска свобода спрямо тези с най-малка”. Онези, които твърдят, че подкрепят социализма или “социалното пазарно стопанство”, защото е по-хуманно, пренебрегват факта, че хората в най-свободните пазарни икономики живеят по-дълъг и по-здравословен живот от онези в най-регулираните стопански системи.

---

¹ Ричард Ран е генерален директор на *Center for Global Economic Growth* (Център за световен икономически растеж), проект на фондацията “FreedomWorks”

“В страните с по-голяма стопанска свобода равнището на безработица е по-ниско”. Например, в най-малко свободните икономически европейски страни, като Франция и Германия, процентът на безработица е много по-висок отколкото в онези, които са по-свободни, като Великобритания, Швейцария и Ирландия.

“Размерът на доходите на най-бедните десет процента от населението в нациите с най-голяма стопанска свобода е много по-висок от тези с най-малка”. Социалистите твърдят, че е необходимо да се откажем от стопанската свобода, за да защитим бедните, но емпиричните доказателства показват, че преразпределението на доходите може да направи от богатите бедни, но не може да направи бедните богати, защото убива стимулите да се създава богатство.

“При по-малко регулации, по-ниски данъци и тарифни ограничения стопанската свобода намалява възможностите за корупция сред представителите на властта”. Корупцията се подхранва от възможността на представителите на администрацията да разрешават участието в законните дейности.

“Политическите права и гражданските свободи вървят ръка за ръка със стопанската свобода; политическата стабилност нараства заедно със стопанската свобода”. Трудно е да се разделят гражданските свободи от икономическите. Например свободната преса зависи от възможността за частна собственост и управление на новинарските медии. Възможността да се изказваш свободно се ограничава до силата на собствения ти глас ако няма свобода да се печата или излъчва.

Стопанската свобода се ограничава чрез високи данъци и регулации; невъзможността за сигурно право на собственост; ограничаването на местната и международната търговия; ненужно скъпото регулиране на кредита, труда и бизнеса; отказа за достъп до стабилни пари.

Почти всички бедни страни са такива, защото политическите им лидери са ограничили стопанската им свобода. Следващият път, когато видим по някои глобален телевизионен канал политически лидер да обвинява другите за тежкото положение на своя народ и да изисква помощи, ние трябва да настояваме едно от условията при отпускането на тези помощи да бъде премахването на ограниченията пред стопанската свобода.